

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

LAYA FILMS

d'Esteve Riambau
Editorial: L'Avenç
Barcelona, 2018
Pàgines 318
Cine, periodisme

A Barcelona, en esclatar la guerra civil, les formacions anarquistes van controlar el sector cinematogràfic. En conseqüència, els documentals de propaganda que divulgaven el seu projecte propalaven la

consigna cenetista que calia fer la revolució per a així guanyar la guerra. Altres formacions polítiques, en canvi, discordaven d'aquest plantejament tàctic, per la qual cosa van haver de crear productores pròpies. Aquest va ser el cas de la productora comunista Film Popular, la qual va dur a terme una labor informativa i propagandística molt influent, a més de doblar llargmetratges de ficció russos.

En aquest context, la Generalitat de Catalunya va crear el 1936 la productora governamental Laya Films, vinculada al Comissariat de Propaganda que, amb Film Popular, va produir el documental setmanal *Espanya al día*, doblat també en anglès i francès. Laya Films va desplegar una gran activitat enfocada a mantenir viu l'esperit antifeixista entre les files de combatents de l'exèrcit regular de la República. En aquest magnífic estudi, l'historiador del cinema, Dr. Riambau, explica tots els detalls d'aquella magna empresa que, fins a mitjan 1938, se suposa que va produir unes 1.000 notícies. JP

VENGARÉ TU MUERTE

de Carme Riera
Editorial: Alfaguara

Després de la novel·la *Naturaleza casi muerta* Carme Riera es va estrenar com a narradora en el gènere negre-policíac —en la seua variant coneguda com «novel·la de campus» per als més puristes de l'assumpte—. *Vengaré tu muerte* representa el retorn per aquests

lars de l'autora mallorquina, negant la decisió que va prendre en el seu moment de no tornar a aquest tipus de novel·les.

Que personalitats com Carme Riera no recelen d'aquest tipus de relats tan en voga en l'actualitat no és, al meu entendre, un motiu de descrèdit per a ella sinó que, tot el contrari, ens convencen una mica més si cap de les enormes possibilitats del gènere detectivesc per expressar a la perfecció i amb tota la seua cruesa les arestes i les contradiccions del temps que ens ha tocat viure. En aquesta ocasió és la detectiu privada Elena Martínez Castiñeira, la vocació de la qual va néixer de la lectura compulsiva de novel·les policiaques precisament, qui es decideix a posar en clar el que va passar allà per l'any 2010, quan va acceptar l'encàrrec d'investigar la desaparició de Robert Solivellas, marit de Montserrat Bofarull, un cas que va quedar resolt aviat però completament en fals. Així, estem davant una narradora protagonista a la força d'aquesta rocambolesca recerca, esquitxada aquí i allà de

Barcelona, 2018
Pàgines 278
Novel·la

picades d'ullet tant humorístics com reverencials a autors com Eduardo Mendoza o Manuel Vázquez Montalbán.

Més enllà de la història i de la trama —un relat en primera persona pur i dur—, estem davant d'una nova prova de la facilitat —seria millor, més just, dir el talent— que caracteritza Carme Riera per elevar una història particular —aquesta té aspectes d'allò més ramplones— en una metàfora de realitats i resonàncies molt més àmplies i profundes per als lectors. En aquest cas, el que sembla a primera vista una història detectivesca més, abocada a la resolució d'un cas que realça les dots i la sagacitat de la investigadora —segons el model Agatha Christie, per posar un exemple ben conegut per tothom— es convertirà amb el pas dels anys i el pes dels remordiments en la consciència de la protagonista —ja exdetectiu— en un argument més propi de la novel·la negra —que, com és ben sabut, molt poc té a veure amb la novel·la policíaca—, amb la seua obligada dosi d'intriga però també amb les seues característiques gotes de crítica social al moment present —és cert que mitigada sovint pel sentit de l'humor— i a moltes de les innombrables xacres, corrupcions i corrupteles, tant públiques com privades, que estan caracteritzant el nostre aquí i el nostre ara. Llegir a Carme Riera és garantia de delit i d'intel·ligència per al lector, d'inconformisme, de rebel·lia —vegeu si no la clarificadora dedicatòria inicial— i de sorpresa. JMSR

ANDREU NIN, REVOLUCIONARI I TRADUCTOR

de Judit Figuerola
Editorial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Barcelona, 2018 | Pàgines 348

Andreu Nin fou víctima de la policia política soviètica que, durant la guerra civil, es va dedicar a detindre els elements considerats adversaris del govern de la República, en especial trotskistes i anarquistes. Nin, líder del POUM, fou segrestat després dels Fets de Maig de 1937, i se'l féu desaparèixer.

Nin fou un escriptor amb una sòlida formació en llengua russa, i un traductor molt reconegut del rus al català, com examina la Dra. Figuerola, autora també d'*Andreu Nin, militant de la cultura*, publicat en aquesta mateixa editorial (2017).

En aquesta ocasió, després de descriure el panorama de les traduccions de literatura russa al català fins a la guerra civil i d'analitzar en general la tasca traductora de Nin, l'autora se centra en descriure en primer lloc les obres no literàries que va traduir, per a passar a continuació a les literàries, tant les dels clàssics russos —Dostoievski, Tolstoi, Txèkhov— com dels moderns —Pilniak i Bogdanov—, més una del francès Jules Vallès. L'estudi inclou la recepció que han tingut aquestes traduccions, la bibliografia d'Andreu Nin i un estudi particular del manuscrit trobat de la traducció d'*Infància, Adolescència, Joventut*, de Tostoi. JP

destaquem...

Un relat cru i ombrívol sobre l'ocàs d'una vida

Una novel·la extrema, cruel, de vegades repulsiva, abjecta. *Siamés* (Mármara edicions), d'Stig Sæterbakken, no és una lectura fàcil, ni molt menys. Per què? Per narrar la degradació gradual d'una relació matrimonial, d'un cos que es consumeix, d'una vida. Ningú vol llegir, a priori, una història en la qual es parli d'una malaltia que pot conduir-nos a cert tipus de bogeria, o d'un estat d'incomunicació, fruit de la solitud física i emocional. Ningú vol patir llegint. Ningú vol patir a la vida, punt. No obstant això, el sofriment, i amb ell la decadència i l'oblit, formen part del cicle de la vida. És així, mal que ens pesi. Les dolències corporals o de l'ànima existeixen, i en aquesta novel·la es mostren d'una manera brutal, d'aquí la sorpresa inicial que fins i tot provoca cert rebuig.

No, no és fàcil llegir *Siamés*, comprendre als seus personatges, aquest matrimoni format per Edwin i Erna que sobreviu a base d'una rutina monòtona en la

qual hi ha la humiliació, la por i el sentiment de culpa. Tots dos personatges volen fugir de la seua pròpia realitat. Edwin, invident i prostrat ad eternum en un balanç situat a la cambra de bany, posant fi a la seua vida. Erna escapant de la responsabilitat de fer-se càrrec d'ell, ja que vol sentir-se viva, no tancada en aquesta espècie de presó física i mental que s'ha generat en la seua humil llar. No obstant això, tots dos es necessiten l'un a l'altre. Tots dos han forjat una vida junts, una vida en comú amb els seus més i els seus menys, una vida que coqueteja ja amb el declivi, amb aquest final ineludible, però una vida, al cap i a la fi.

Sæterbakken planteja, per tant, un relat en el qual es mostra sense pudor quins poden arribar a ser els límits de l'hàbit. En aquestes pàgines surten a la llum aquestes petites estratagemes que es posen en pràctica per a ostentar el poder de la llar, per determinar una hegemonia pueril però inherent a tot ésser

humà, per desgràcia. Edwin busca consol, igual que Erna, encara que ella també busca una motivació perquè el seu dia a dia deixi de ser tan anodí. Per la seua banda, Edwin rastreja una raó plausible per la qual seguir vivint, i ho fa recordant qui va ser, aquest gerent d'hospital metòdic i consciencios, de impolluta bata blanca. Tots dos, marit i muller, ànimes que es van unir temps ha i que sobreviuen com poden a l'avorrimient del seu propi fracàs, s'enfronten a les pors de l'ocàs, i és per això que en cert sentit hi ha durant tot el relat un índex d'humanitat en ell, ser decrepit i esquerp, i de compassió en ella, fidel a aquesta promesa de romandre al costat del que queda del qui al seu dia va ser el seu radiant espòs.

Obsessions, desesperació i desconsol. Aquesta obra és una espècie de plor o lament per la inexorable pèrdua de les nostres facultats, i com deia en començar, resulta xocant ser testimoni de la vida d'aquests dos éssers que semblen condemnats a entendre's, doncs qui sap si en un futur puguem convertir-nos en un Edwin o una Erna. Dur relat, ombrívol, com moltes vides. ≡

Eric Gras

SIAMÉS

de Stig Sæterbakken
Traducció: Cristina Gómez-Baggethun i Øyvind Fossan
Editorial: Mármara
Madrid, 2018 | Pàgines 180